
Pensjonsberegning for unge uføre

RETT OG URETT

PÅL GULBRANDSEN

Tidsskriftet

KARI HOLST

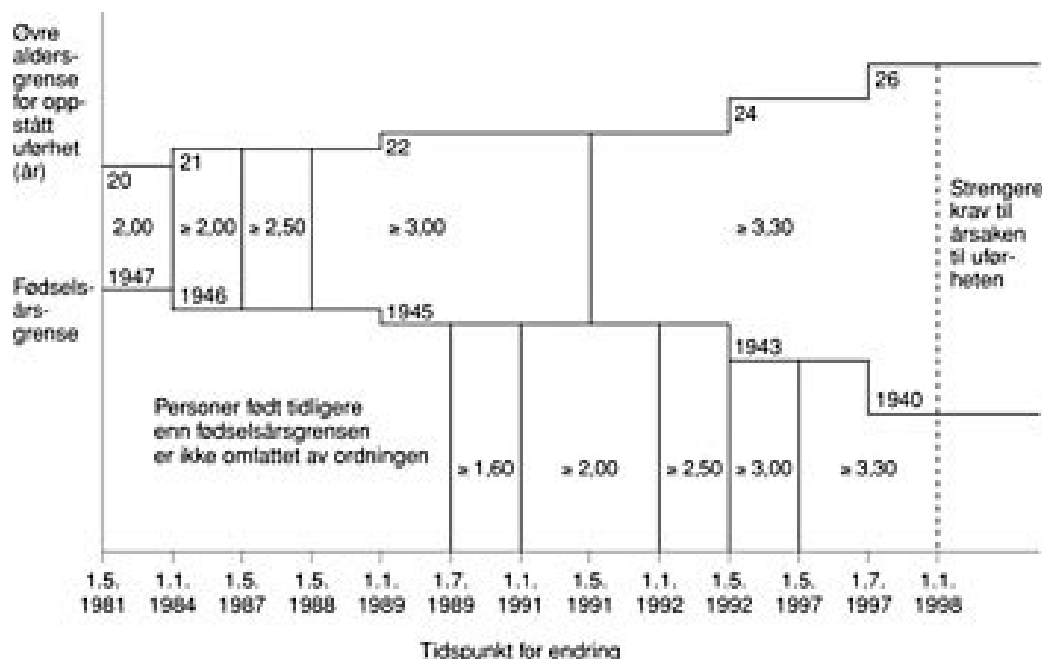
Trygderetten

Ordningen med garantert tilleggspensjon for unge uføre ble innført i 1981. Hensikten var å gi kompensasjon for at tidlig uførhet er til hinder for å opptjene tilleggspensjon i trygden. Ordningen er blitt utvidet mange ganger. Fra 1998 er det dessuten gjort en betydelig innstramming ved at det er stilt strengere krav til årsaken til uførheten. Hvilket regelverk som skal legges til grunn ved behandlingen av en sak, avhenger av tidspunktet for når kravet om uførepensjon ble satt frem.

Med virkning fra 1. januar 1998 ble det gitt strengere regler for å komme inn under garantiordningen som ung ufør. Etter de tidligere reglene var det tilstrekkelig at et medlem før fylte 26 år hadde fått sin inntektsevne/arbeidsevne varig nedsatt med minst halvparten. Reglene var lik de alminnelige vilkår for rett til uførepensjon.

Reglene krever nå at "et medlem som blir ufør før fylte 26 år på grunn av en alvorlig og varig sykdom, skade eller lyte som er klart dokumentert, får medregnet fremtidige pensjonspoeng med minst 3,30 for hvert år." Det er altså "alvorlig og varig sykdom" og "klart dokumentert" som er nøkkelbegrepene her. Intensjonen med innstrammingen er å gjøre regelverket målrettet mot fødte og unge uføre som ikke har hatt mulighet til å delta i inntektsgivende arbeid på grunn av en tidlig og omfattende alvorlig medisinsk lidelse. Bakgrunnen for endringen var at man observerte en tendens til at unge med rusproblemer og/eller varierende grader av psykiske problemer ble omfattet av ordningen – noe som ikke var intensjonen da den ble innført.

Når trygdens organer skal ta stilling til hvem som er berettiget til pensjonspoeng som ung ufør etter någjeldende folketrygdlov § 3-21, må de foreta en egen vurdering av hva som ligger i "alvorlig sykdom". Lege, annet helsepersonell eller PP-tjenesten m.m. må dokumentere at lidelsen og den reduserte inntektsevnen var inntrådt før fylte 26 år. Rikstrygdeverket har i melding nr. 5/97 til folketrygdlovens kapittel 3 gitt en veiledning om hvem som kan komme inn under garantiordningen for unge uføre.

Figur 1 Skjematisk kronologisk fremstilling av endringene i ordningen med garantert tilleggspensjon for unge uføre. Under den fallende trappelinjen, som representerer fødselsårsgrensen, står pensjonspoeng for dem som er født før denne grensen. Over står poengene for dem som er født etter grensen. Den stigende trappelinjen illustrerer aldersgrensen for oppstått uførhet for dem som er født etter fødselsårsgrensen

En aktuell sak fra Trygderetten

Saken gjaldt en nå ca. 30 år gammel husmor med barn. Hun hadde hatt muskel- og skjelettplager fra tidlig i tenårene. Diagnosen var fibromyalgi. Hun hadde aldri arbeidet utenfor hjemmet, men hadde forsøkt noe attføring. Fibromyalgi er en lidelse som i praksis vil stå svakt i forhold til dokumentasjon. Retten tok derfor som utgangspunkt at de fleste tilfeller av fibromyalgi ikke kunne oppfattes som alvorlig sykdom. I foreliggende sak kom retten til at det forelå andre medisinske forhold som samlet sett gjorde lidelsen alvorlig. Retten konstaterte ut fra en objektiv vurdering av de medisinske opplysningene i saken at hun led av en alvorlig sykdom som var klart dokumentert. Hun fylte derfor vilkårene for tilleggspensjon som ung ufør.

Regelendringer siden 1981

Det er gjort endringer i regelverket for unge uføre hele 12 ganger siden ordningen ble innført i 1981. Med unntak av innskjerpingen som er omtalt ovenfor, dreier det seg om utvidelser av ordningen. Det dreier seg om

- at det opprinnelige krav til å bli omfattet av ordningen var å være født ufør eller ha tapt minst halvparten av ervervsevnen før fylte 20 år. Denne aldersgrensen er økt suksessivt til 26 år nå
- at ordningen først bare gjaldt personer født i 1947 eller senere. Denne grensen er senere flyttet flere ganger og er nå 1940 eller senere

- – at tilkjent antall tilleggspensjonspoeng opprinnelig var 2,00. Tallet er senere hevet til nå minimum 3,30 poeng
- – at også personer født tidligere enn ovenfornevnte fødselsårsgrense er inkludert i ordningen, men med andre tilleggspoeng

Regelen som anvendes i den enkelte sak avhenger av når kravet om uførepensjon er fremstilt. Et krav fremstilt 1.3. 1992 for en person født i 1944 vil for eksempel gi minimum 2,50 tilleggspoeng. Hadde kravet vært fremstilt tre måneder senere, ville vedkommende fått minimum 3,30 poeng. Figur 1 gir en grafisk fremstilling av endringene.

Publisert: 20. februar 2001. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 10. september 2026.